

In memoriam Stanislovas Pamerneckis (1948 09 24–2024 10 02)

Irena Valikonytė

Profesorė
Vilniaus universitetas
Istorijos fakultetas
Senovės ir vidurinių amžių istorijos katedra
El. paštas: irena.valikonyte@if.vu.lt

Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto bendruomenę ištiko skaudi netektis. Šių metų spalio 2 dieną mirė ilgametis fakulteto pedagogas ir mokslininkas docentas Stanislovas Pamerneckis.

Velionis gimė 1948 metų rugsėjo 24 dieną Bešonių kaime (Pakruojo valsčius) valsietičių šeimoje. 1957 m. pradėjęs mokslus Klovainių pradinėje mokykloje, brandos atestatą atsiėmė Pakruojo vidurinėje mokykloje 1968 m. Tą patį rudenį įstojo į Vilniaus universiteto Istorijos fakultetą studijuoti istorijos. Studijas baigė 1973 m., gavo diplomą su pagyrimu. Darbštus ir gabus studentas atkreipė dėstytojų dėmesį, tad nestebina, kad buvo pakviestas dėstytojauti tuomet veikusioje TSRS istorijos katedroje. Taip 1973 m. rugsėjyje prasidėjo trisdešimtmetį trukusi S. Pamerneckio pedagoginė karjera.

Tiek pedagoginės, tiek mokslinės veiklos tematiką, regis, labiausiai paveikė 1976 m. pabaigoje prasidėjusi vienerių metų stažuotė Maskvos valstybiniame M. Lomonosovo universitete, kuriai pasibaigus, S. Pamerneckiui pasiūlyta studijuoti aspirantūroje. 1977–1980 m. būdamas šio universiteto Istorijos fakulteto TSRS istorijos šaltiniotyros katedros aspirantu, rašė disertaciją, kurią užbaigė jau sugrįžęs į Vilnių ir 1984 m. sėkmingai apgynė Maskvos universiteto Istorijos fakulteto specializuotoje mokslo taryboje. Grįžęs iš aspirantūros, vėl darbavosi Vilniaus universiteto TSRS istorijos katedroje kaip asistentas, o nuo 1989 m. – vyresnysis dėstytojas. 1990 m. reorganizavus Istorijos fakulteto struktūrą, jis buvo perkeltas į Archeologijos katedrą, ten darbuojantis 1993 m. jam buvo suteiktas docento mokslinis vardas. O netrukus – 1997 m. jo etatas dar kartą buvo perkeltas – šįsyk į Senovės ir vidurinių amžių istorijos katedrą, kurioje dirbo iki 2018 m. rudens, kai išėjo į pensiją. Pedagogo karjerą pradėjęs archyvų istorijos ir archeografijos kursų dėstymu, grįžęs iš aspirantūros, kur gilinosi į matematikos metodų taikymo humanitarikoje metodologiją ir šaltiniotyros problemas, mūsų studentams paruošė ne tik Lietuvos Didžiosios

Kunigaikštystės XVII–XVIII a. šaltiniotyros, bet ir pagalbinių istorijos disciplinų kursą, iš kurio netrukus išaugo daugelį metų dėstytas rusėniškosios paleografijos kursas. S. Pamerneckis buvo vienas tų dėstytojų, kurie daug dėmesio skiria metodiniam darbui. Akivaizdus to įrodymas – jo paruoštos mokomosios priemonės: „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kirilinių tekstų paleografija. Mokymo priemonė dieninio ir neakivaizdinio skyrių studentams“ (VU leidykla, 1992), „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos rusėniškoji paleografija. Mokomoji knyga“ (Vilnius: Vilniaus universitetas, 2012). Šiose knygose, kaip ir dėstytoje disciplinoje, daugiausia dėmesio skyrė Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valstybės įstaigose XV–XVII a. vartotos rusėnų kalbos rankraštiniams tekstams, pateikdamas jų pavyzdžius – daugiausia Vilniaus universiteto mokslinės bibliotekos ir Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyriuose saugomų dokumentų originalų kopijas. Skirtingo laikotarpio ir skirtingomis rašysenomis įvairių rašovų surašyti tekstai atvėrė studentams galimybę susipažinti su studijuojamo laikotarpio rašto tipais, o docento paruoštas ir išspausdintas nedidelis rusėnų–lietuvių kalbų žodynelis lengvino rusėnų kalbos mokymąsi. S. Pamerneckis buvo vienintelis fakulteto dėstytojas, siekęs studentus supažindinti su matematinėmis metodų taikymu istorijos tyrimuose. Drauge su Matematikos fakulteto darbuotojais skaitęs tokį kursą, parengė ir mokomąją priemonę „Matematinė statistika istorijoje“ (Vilnius, 1998). S. Pamerneckio pedagoginė karjera susiklostė taip, kad jam teko bene didžiausia katedroje darbo su neakivaizdiniu būdu studijavusiais studentais našta. Tad nenuostabu, kad vadinamųjų priėmimo valandų metu turėdavo atlaikyti tiesiog studentų „apgultį“, juoba niekada neatsisakydavo konsultuoti ir doktorantus, susiduriančius su rusėniškų tekstų perskaitymo ir suvokimo problemomis.

Be abejonės, studentams dėstomų kursų turiniui turėjo įtakos ir mokslinių interesų laukas. Apgintos humanitarinių mokslų daktaro (tuomet – istorijos mokslų kandidato) disertacijos tema „Šiaulių ekonomijos inventoriai XVIII a. pabaigoje – XIX a. pirmame trečdalyje (kai kurie feodalinės rentos klausimai)“ ilgainiui buvo išplėtotą ir tapo 2004 m. publikuota studija „Agrarinių santykių raida ir dinamika Lietuvoje. XVIII a. pabaiga–XIX a. pirmoji pusė (statistinė analizė)“. Joje, panaudojęs gausius Lietuvos dvarų inventorius, mokslininkas atskleidė baudžiavinių valstiečių ūkių socioekonominės raidos dinamiką ir ypatumus, solidžiai papildydamas tuometės Lietuvos ekonomikos modelį ir perėjimo iš baudžiavinės į kapitalistinę sistemą specifikos vaizdinį.

Stasys buvo draugiškas, niekada neatsisakydavęs padėti kolega, pasitaikius progai, nevengęs pasakyti ir komplimentą. Tačiau ganėtinai uždaras, nemėgo atvirai kalbėti. Pavyzdžiui, tik kartą pokalbio metu prasitarė nuolat savanoriaujantis ligoninėje (hospise). Kita vertus, labai domėdamasis Indijos kultūra bei religija ir pagaliau įgyvendinęs svajonę aplankyti šią šalį, sugrįžęs katedroje dalijosi patirtais įspūdžiais ir kukliais suvenyrais. Kolegų ir buvusių studentų atmintyje Velionis išliks kaip autoritetingas pedagogas, išugdęs didžiulį būrį istorikų ir ne vieną paskatinęs rinktis mokslininko kelią.

... Rugsėjo pradžioje Vilniaus Gedimino prospekte sutikau du senokai studijas baigusius istorikus. Prisiminę savo dėstytojus, pirmiausia paklausė, kaip laikosi Stasys Pamerneckis. Ar galėjome numanyti, kad jau po mėnesio Velionį amžino poilsio šalia tėvų priglaus Rozalimo kapinių smėlis...